

Infoblad Toekomstmeter over 'lokaal eigendom' en een 'systemische aanpak'

Het is volop voorjaar. De gemeenteraadsverkiezingen zijn geweest en vier partijen proberen een collegeprogramma te schrijven onder leiding van een formateur. Het bestuurssecretariaat van de gemeente belde of we over een paar dagen een uurtje in gesprek kunnen met de formerende partijen. Dit naar aanleiding van een brief die we als Grootouders voor het Klimaat stuurden. De gemeente had een stevige onvoldoende in de 'Toekomstmeter' en we kondigden aan het nieuwe collegeprogramma langs onze meetlat te leggen. "Kunnen we aangeven wat we verwachten van een beleid t.a.v. duurzame economie. En wat zijn de voorstellen t.a.v. lokaal eigendom in de energievoorziening," zo wordt in een korte toelichtende mail van de formateur gevraagd. We zitten in het buurthuis om ons op het gesprek voor te bereiden. We hebben een paar vertegenwoordigers van onze energie-coöperatie uitgenodigd. Want we hebben in de 'Toekomstmeter' wel dapper de vragen gesteld... maar van de hoed en de rand weten we niet.

"Goeie vragen," is het eerste commentaar van de voorzitter van de energiecoöperatie. "Landelijk en Europees zijn wij al een hele tijd met deze vragen bezig. Daar hoort ook een visie op economie bij. Wij zijn vooral aanpakkers... we zijn bezig met windmolens, zonneparken, advisering van inwoners over energiebesparing. Maar ja... een visie op hoe de verschillende sectoren in de gemeente veranderen door klimaatmaatregelen en circulariteit is belangrijk. Alleen als je al kijkt naar de investeringen in verduurzaming zul je zien dat het om een ongekende investering en menskracht gaat. Dan gaat het dus ook over opleidingen, werkgelegenheid en financieringsmechanismen. Daar moet je als gemeente wel een visie op hebben."

Dat vinden wij ook. Wij willen weten wat de energiecoöperatie wil als het om lokaal eigendom gaat.

"Wij willen echt partner zijn van de gemeente," vervolgt de voorzitter. "In de toekomst zal warmte en elektriciteit vooral lokaal en duurzaam worden opgewekt. We zullen energieopslag hebben. Misschien met grote batterijen maar zeker ook met opslag van warmte in de diepere ondergrond. We hebben met onze coöperaties in andere Europese landen ervoor gezorgd dat wij als 'energiegemeenschappen' ook recht hebben om daarin een belangrijke rol te pakken. Dus de windturbines, zonneparken, warmtedistributie kunnen in handen van de gemeenschap komen. En dat doen we graag samen met het bedrijfsleven, groot en klein. Dat is belangrijk, juist als het om die investeringen en menskracht gaat. Want door dit lokaal en coöperatief te organiseren zorgen we dat er vertrouwen ontstaat en het rendement lokaal kan blijven."

Dat klinkt wel goed, maar wat verwachten we dan concreet van de gemeente? Dus wat moet er in een collegeprogramma staan?

De coördinator van de energiecoöperatie antwoordt: “Jullie vragen in de Toekomstmeter of onze ‘belangrijke’ (z’n vingers gaan omhoog om de aanhalingstekens te benadrukken) rol wordt genoemd. Nou... ze noemen ons bijna altijd. Maar gelukkig vragen jullie ook of gemeenten ons als belangrijke partner benoemen. Dat is de essentie. Vroeger liet de overheid die zaken door de ‘markt’ uitvoeren. Vrijwel de hele energievoorziening is geprivatiseerd. Je koopt je energie meestal in bij een groot bedrijf, vaak in buitenlandse handen. Daar is nu een alternatief voor. Wij zijn er nu en hebben ook grote coöperatieve leveranciers en veel kennis... En hetzelfde zie je bij diensten als advisering over energiebesparing. Wij leveren nu, volledig gerund door onze eigen burgers en zonder winstoogmerk, ook diensten op dat gebied. De gemeente ziet ons als een van de marktpartijen. Dat is nu niet meer zo, De Europese en Nederlandse wetgeving is daar ook op aangepast. De gemeente kan kiezen voor de energiecoöperatie als de leverancier van deze duurzame diensten. Sterker nog... de wet zegt dat de overheid een belangrijke rol heeft om energiegemeenschappen te versterken.”

“De gemeente mag ons een voorkeursplek geven. Daarvoor moet ze wel wat doen. Bijvoorbeeld door ‘voorkeursrecht’ vast te stellen. In het engels heet dat de ‘right to challenge’ waarbij burgers het recht krijgen om de markt uit te dagen door zelf met voorstellen te komen die anders alleen aan marktpartijen worden uitbesteed. Dat aanbod krijgt dan de voorkeur boven de markt. Wij willen een stap verder. We willen dat de gemeente ons erkent als Dienst voor Algemeen Economisch Belang. Dat is een dienst die activiteiten ontwikkelt voor de gemeenschap die de gemeente vaak ook in eigen beheer doet. Zo kunnen we klimaatbeleid ontwikkelen en het energieloket voor de gemeenschap vormgeven. Dan kunnen onze vrijwilligers rekenen om professionele ondersteuning”.

We noteren het ‘voorkeursrecht’ en ‘Dienst voor Algemeen Economisch Belang’. Dat zijn concrete keuzen die passen bij een college-akkoord. Natuurlijk zijn we er dan nog niet. We hadden ook vragen over 50% lokaal eigendom bij grote duurzame energieprojecten en over inkoop door de gemeente en over warmtenetten. Die pakken we ook op.

“Productiemiddelen in eigendom van de gemeenschap,” stelt de voorzitter van de energiecoöperatie, “kan je economisch heel simpel hard maken. We produceren grootschalig zon en wind voor onze eigen burgers en bedrijven. Als we dat doen zonder winstoogmerk als doel en we herinvesteren rendementen lokaal dan heb je direct een enorme geldstroom te pakken die je in de duurzame economie kan blijven pompen.”

“Dus... wat moet de gemeente dan doen?” vragen we.

“De omgevingswet biedt een mooi instrumentarium. Als de gemeente de regie pakt over wie onder welke voorwaarden op ons grondgebied wind- en zonne-energie mag produceren krijgt de samenleving grip op die markt. Geen ruimte voor ‘cowboys’ die snel rendement naar zich toe willen trekken maar serieuze processen van ruimtelijke ordening waarin de gemeenschap goed onderbouwde voorstellen maakt voor renderende en duurzame energievoorziening. Dat kan wettelijk heel goed. Maar dan zal de gemeenteraad daar wel toe moeten besluiten. Zoek op internet maar eens naar wat we ‘maatschappelijke tender’ noemen, een methodiek waarin de gemeente maatschappelijke eisen stelt aan wind- of zonneparken die moeten komen (inclusief lokaal eigendom) en daarna markt en energiegemeenschappen uit daagt om met de goede voorstellen te komen. Daar is ook ervaring mee. En als je die duurzame opwekking krijgt kan de gemeente ook bij die lokale windmolen of zonneveld haar elektriciteit inkopen. Dat kan tegenwoordig technisch en financieel goed geregeld worden.”

We noteren de ‘regie op lokaal eigendom’ en ‘maatschappelijke tender’ voor het gesprek met de onderhandelende partijen.

“En die duurzame warmte?” vragen we.

“Natuurlijk is dat ook een onderwerp dat in het energiebeleid uitgewerkt moet zijn,” reageert de voorzitter. “Want wil je van het aardgas af dan heb je de keuze voor een individuele route met voor elk huis een warmtepomp of een collectieve route waarbij de warmte in de wijk gezamenlijk wordt opgewekt. In Denemarken is bij wet geregeld dat die collectieve warmte, dus de warmtenetten, geen winst mogen maken. Vrijwel de hele warmtevoorziening is daar coöperatief en sterk verduurzaamd. Een college zou die keuze moeten maken. De uitwerking is echt niet simpel, maar als we partner zijn dan gaan we daarover samen met ons landelijk netwerk van Buurtwarmte direct mee aan de gang.”

We noteren het laatste concrete punt, de ‘coöperatieve warmtenetten’. Inspiratie en kennis is bij ‘Buurtwarmte’ op te halen.

Met die lijst gaan we het gesprek aan.